

เอกสารประกอบการพิจารณา

รายงานประจำปี ๒๕๕๖
ของ
ศาลรัฐธรรมนูญ

จัดทำโดย กลุ่มงานติดตามผลการดำเนินงาน
สำนักกำกับและตรวจสอบ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา “รายงานประจำปี ๒๕๕๖ ของศาลรัฐธรรมนูญ” ฉบับนี้ กลุ่มงานติดตามผลการดำเนินงาน สำนักกำกับและตรวจสอบ ได้จัดทำขึ้นตามกรอบภาระหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำเอกสารประกอบการพิจารณารายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีขององค์กรอิสระต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของรายงาน ทั้งนี้ เพื่อใช้สำหรับประกอบการพิจารณาของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยเฉพาะ

สำนักกำกับและตรวจสอบ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
กรกฎาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่	๑
ส่วนที่ ๒ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖	๒
ส่วนที่ ๓ รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน	๑๓

เอกสารประกอบการพิจารณา

รายงานประจำปี ๒๕๕๖

ของศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานประจำปี ๒๕๕๖ ของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

ส่วนที่ ๒ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

ส่วนที่ ๓ รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน

ส่วนที่ ๑ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

ส่วนที่ ๑ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ๒ เรื่อง คือ

๑. ศาลรัฐธรรมนูญ กล่าวถึง องค์ประกอบและที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย ร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนประกาศใช้มิให้ขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ รวมถึงกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้ว และเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด

- การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการกระทำการเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

- การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

- การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

- การวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

- การวินิจฉัยว่าหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่

- การวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

- การเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา รวมถึงการออกกระเปียบหรือประกาศตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ และการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย

- การเสนอคำแปรญัตติงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อคณะกรรมการได้โดยตรง

ทั้งนี้ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งกำหนดขั้นตอนวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่อง การรับคำร้อง การพิจารณาคำร้อง การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง การพิจารณาคดี รวมถึงการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

จากนั้น ได้สรุปแผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ เพื่อใช้เป็นกรอบ กำหนดทิศทางการบริหารราชการของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ระยะ ๕ ปี คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างองค์กรและบุคลากรให้มีความเข้มแข็ง มีจริยธรรมและคุณธรรม ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมเครือข่ายด้านการพัฒนาประชาธิปไตย ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างบรรทัดฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศให้ก้าวหน้าและทันสมัย

๒. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ กล่าวถึง อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ พันธกิจของ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และอัตรากำลังของสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ปัจจุบันสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีบุคลากรทั้งหมด จำนวน ๒๐๓ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖ ประกอบด้วย ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๑๖๙ คน และ ลูกจ้างประจำ จำนวน ๓๔ คน

ส่วนที่ ๒ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖

ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

๑. ผลการปฏิบัติราชการตามแผนยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างองค์กรและบุคลากรให้มีความเข้มแข็งมีจริยธรรมและคุณธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีการนำระบบ PMQA มาใช้เพื่อพัฒนา องค์กร และกระบวนการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐาน รวมทั้งบุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน จนเป็นที่ยอมรับได้รับความเชื่อถือจากประชาชน โดยการสร้างและพัฒนาความร่วมมือทั้งในและ ต่างประเทศ อาทิ การแลกเปลี่ยนทัศนคติกับประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้นำของศาลรัฐธรรมนูญ ในต่างประเทศในการประชุม ศึกษาดูงาน หรือการเยี่ยมคารวะ การแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งด้านกฎหมาย หลักนิติธรรม ระบอบประชาธิปไตย หลักเสรีภาพ และความเสมอภาค

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก

เพื่อมุ่งพัฒนาช่องทางการเข้าถึงข้อมูลศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นระบบ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีมาตรฐานชัดเจนให้สังคมเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การส่งเสริมเครือข่ายด้านการพัฒนาประชาธิปไตย

เพื่อมุ่งพัฒนากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ส่งเสริมและเสริมสร้างการอาสาพิทักษ์รัฐธรรมนูญและพันธมิตรจากองค์กรทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการฐานข้อมูลสมาชิกอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีเครือข่ายสนับสนุนกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเน้นการส่งเสริมกิจการอาสาพิทักษ์รัฐธรรมนูญ รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและพัฒนาบุคลากรด้านเครือข่าย

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างบรรทัดฐานการปกครองแบบประชาธิปไตย

เพื่อมุ่งให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักนิติรัฐและนิติธรรมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาการกระบวนการวินิจฉัยคดีและวิธีพิจารณาคดีให้เป็นไปตามระบบสากลเป็นที่ยอมรับของสังคมและพึงพอใจในบรรทัดฐานคำวินิจฉัย รวมทั้งส่งเสริมเผยแพร่และสร้างความเข้าใจในคำวินิจฉัยและผลงานทางวิชาการ โดยเน้นการพัฒนากระบวนการการวินิจฉัยคดีและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการสื่อสารสองทาง ตลอดจนการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านวิชาการรัฐธรรมนูญ อาทิ การจัดจ้างผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อเป็นที่ปรึกษาโครงการศึกษาวิจัย เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ก้าวหน้าและทันสมัย

เพื่อมุ่งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการบริหารข้อมูลศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนปรับปรุงและพัฒนาขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้ฐานข้อมูลและการจัดความรู้ของศาลรัฐธรรมนูญมีความน่าเชื่อถือสูง ข้อมูลมีความถูกต้องรวดเร็ว ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถรองรับภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ทั้งในรายงานให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงการปรับปรุงเว็บไซต์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๒. ผลปฏิบัติราชการด้านคดี

ผลการปฏิบัติราชการด้านคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี ๒๕๕๖ สามารถจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ

๒.๑ การพิจารณาวินิจฉัยคดีตามหลักนิติธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญได้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม เพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ขององค์กร ภายใต้ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการงานคดี พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อให้งานคดีเป็นไปด้วยความ

รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนสามารถพิจารณาเรื่องค้างในปี ๒๕๕๕ เสร็จสิ้นทั้งหมด พร้อมทั้งพิจารณาคดีที่เข้าสู่ศาลในปี ๒๕๕๖ ด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว ซึ่งผลการพิจารณาคดีดังกล่าวมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการพัฒนาหลักนิติธรรมในสังคม รวมถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน คือ

- บทบาทด้านการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ อาทิ

๑) การวางหลักเกี่ยวกับสิทธิในการยื่นคำร้องของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ เพื่อให้ประชาชนให้สิทธิของตนต่อด้านการใช้สิทธิและเสรีภาพในการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่มีได้บัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยสันติวิธี

๒) การวางหลักเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ทั้งในเรื่องการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และกระบวนการพิจารณารับหลักการ การกำหนดวันแปรญัตติที่ไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ วิธีการแสดงตนและการลงมติโดยเฉพาะในเรื่องการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและลงมติแทนผู้อื่น

- บทบาทด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อาทิ

๑) การวางหลักเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เพื่อมิให้มีการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งทำให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหา และจำเลย อันจะทำให้บุคคลนั้นถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ โดยไม่มีพยานหลักฐานอันสมควรในเบื้องต้น

๒) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อการเข้าถึงและคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการวางหลักว่า แม้การรับฟังพยานหลักฐานของศาลต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่มิให้จำเลยต้องถูกผูกมัดตามพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้จากการสืบพยานของโจทก์ในต่างประเทศที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจหรือรับทราบพยานหลักฐาน หรือต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ

๓) การคุ้มครองสิทธิได้รับค่าทดแทนในทรัพย์สิน ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องคุ้มครองและรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ โดยหากมีกรณีที่เป็นข้อยกเว้นให้รัฐลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน รัฐต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าทดแทนเยียวยาที่เป็นธรรม

- บทบาทการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อวางแนวทางปฏิบัติในกระบวนการพิจารณาร่างกฎหมายของรัฐสภาว่าควรให้หน่วยงานธุรการของศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้ชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นต่อคณะกรรมการธิการโดยตรง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล

- บทบาทเกี่ยวกับการตรวจสอบการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรี โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการต้องคำพิพากษาให้จำคุก ตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๕) ประกอบมาตรา ๑๗๔ (๕) ได้วางหลักการ

ในเรื่องดังกล่าวว่า จะต้องมีการจำคุกจริงเท่านั้น กรณีให้มีการรอกการลงโทษจึงไม่ถือว่า ผู้นั้นต้อง คำพิพากษาให้จำคุกตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๔ (๕)

- บทบาทเกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยได้วางหลักการกระทำที่ถือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ของพรรคการเมือง อันเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองและลงโทษ กรรมการบริหารพรรคการเมือง รวมทั้งการวินิจฉัยคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่มีต่อพรรค การเมืองชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

๒.๒ จำนวนคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

ในปี ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคดีต่าง ๆ ดังนี้

๒.๒.๑ คดีที่ค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๔ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) เรื่องพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตราต่าง ๆ จำนวน ๑๒ เรื่อง

๒) เรื่องพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ จำนวน ๒ เรื่อง

๒.๒.๒ คดีที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญระหว่างปี ๒๕๕๖ จำนวน ๑๐๗ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) เรื่องพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตราต่าง ๆ จำนวน ๘๔ เรื่อง

๒) เรื่องพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ จำนวน ๒๓ เรื่อง

๒.๒.๓ คดีที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๘๔ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๒๑ เรื่อง ประกอบด้วย คดีที่ค้างพิจารณา จากปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๑ เรื่อง และคดีค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๖ จำนวน ๑๐ เรื่อง

๒) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๖๓ เรื่อง ประกอบด้วย คดีที่ค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๕ จำนวน ๓ เรื่อง และคดีที่ค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๖ จำนวน ๖๐ เรื่อง

๓) คดีค้างยกไปปี ๒๕๕๗ จำนวน ๓๗ เรื่อง

๒.๒.๔ เรื่องร้องเรียนที่ยื่นในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๒๙ เรื่อง

ทั้งนี้ สามารถจำแนกประเภทเรื่อง que ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในปี ๒๕๕๖ ได้ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงการจำแนกประเภทเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปี ๒๕๕๖

เรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย	เรื่องค้างพิจารณา ปี ๒๕๕๕	เรื่องพิจารณา ปี ๒๕๕๖	ร้อยละ
๑. การวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่	๕	๒๓	๒๘.๕๗
๒. การวินิจฉัยว่าการตรากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่	-	๕	๕.๑๐
๓. การวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่	-	๒	๒.๐๔
๔. การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง	๑	๒	๓.๐๖
๕. การวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองหลักประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง และปกป้องคุ้มครองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	๖	๔	๑๐.๒๐
๖. การวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่	-	๔	๔.๐๘
๗. การวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	๒	๔๔	๔๖.๙๕
รวม	๑๔	๘๔	๑๐๐

ทั้งนี้ เรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๘๔ เรื่อง ประกอบด้วย

- เรื่องที่เป็นคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๒๑ เรื่อง ได้แก่ คดีที่ค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๑ เรื่อง และคดีค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๖ จำนวน ๑๐ เรื่อง
- เรื่องที่เป็นคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๖๓ เรื่อง ได้แก่ คดีที่ค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๕ จำนวน ๓ เรื่อง และคดีค้างพิจารณาจากปี ๒๕๕๖ จำนวน ๖๐ เรื่อง
- เรื่องร้องเรียนที่ยื่นในปี ๒๕๕๖ จำนวน ๒๙ เรื่อง

ในการนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำสรุปย่อคำวินิจฉัยที่สำคัญ จำนวน ๑๓ คำวินิจฉัย ดังนี้

๑. คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๕๖ กรณีประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายวราเทพ รัตนากร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๕) ประกอบมาตรา ๑๗๔ (๕) หรือไม่

เนื่องจากผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๙๑ และพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. ๒๕๑๗ ถูกศาลพิพากษาจำคุก ๒ ปี แต่ให้รอลงอาญา จากกรณีข้อเท็จจริงดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๓) และกรณีการต้องคำพิพากษาให้จำคุก ต้องเป็นการต้องโทษจำคุกจริง มิใช่กรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกแต่ให้รอลงการลงโทษไว้

๒. คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

เนื่องจากศาลอาญาได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้โจทก์ไม่ต้องนำสืบว่า หากนิติบุคคลกระทำความผิดแล้ว ทั้งผู้สั่งการหรือไม่สั่งการกระทำการหรือไม่กระทำการในหน้าที่กรรมการผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคล ต้องรับโทษนั้นด้วย โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบว่าบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกระทำความผิดด้วย เป็นบทบัญญัติที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ และหลักนิติธรรมที่ว่า โจทก์ในคดีอาญามีภาระการพิสูจน์การกระทำผิดของจำเลย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า กรณีดังกล่าวเป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของนิติบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ประกอบกับการที่ศาลจะพิจารณาลงโทษจำเลยได้ต้องแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงตามที่กฎหมายกำหนด โดยหากมีความสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย รวมทั้งในระหว่างการพิจารณาของศาล กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลที่ดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ยังถือเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ มาตรา ๑๕๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๓. คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๕๖ กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตที่ดีกว่า

เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรคชีวิตที่ดีกว่าไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปฏิทินที่ผ่านมาแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองในฐานะผู้ร้องทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๒ และขอให้มีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคจะจัดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่พรรคฯ ถูกยุบ

๔. คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๐ (๒) (๓) (๔)(๗) หรือไม่

เนื่องจากศาลอาญาได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยตามกรณีข้างต้น เพื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศฯ เป็นเพียงการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอ

ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในเรื่องอาญา ซึ่งเป็นการดำเนินการของฝ่ายบริหาร บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจึงมิได้ขัดต่อหลักนิติธรรม ทั้งมิได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

๕. คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖ กรณี ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑) ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือไม่

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฯ มาตรา ๗๔ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคล โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้ เนื่องจากการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อ หลังจากที่ได้พิสูจนว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดกับหลักนิติธรรมที่โจทก์ในคดีอาญามีภาระการพิสูจน์การกระทำผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด รวมทั้งยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควร

๖. คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๖๗ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง เป็นการรับรองเสรีภาพของบุคคลในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่โดยอิสระ และวรรคสอง กำหนดให้รัฐตรากฎหมายเพื่อจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์เท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับและพัฒนาตลาดทุนให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่หรือศาลใช้มาตรการป้องกันมิให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาหลบหนีออกนอกราชอาณาจักร เพื่อให้การคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนบรรลุเป้าหมายของกฎหมาย จึงเป็นการกำหนดที่เป็นไปตามหลักนิติธรรมและหลักความได้สัดส่วนตามความจำเป็นแก่กรณี ดังนั้น บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

๗. คำวินิจฉัยที่ ๗-๙ /๒๕๕๖ กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังแผ่นดินไทย (พรรคอาสาสมัคร)

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยยุบพรรคพลังแผ่นดินไทย เนื่องจากพิจารณาว่า พรรคพลังแผ่นดินไทยมิได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี ๒๕๕๔ และรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของ

พรรคการเมือง รวมทั้งมิได้แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบตามเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยไม่มีเหตุผลอันควร ดังนั้น จึงวินิจฉัยยุบพรรคพลังแผ่นดินไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๓ ประกอบมาตรา ๔๒ วรรคสอง และมาตรา ๘๒ รวมทั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๘

๘. คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๗๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง มาตรา ๔๐ (๕) และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลจังหวัดสระบุรีได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทน โดยใจทักไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า การกระทำหรือเจตนาของจำเลย จึงเป็นการนำการกระทำผิดของจำเลยซึ่งเป็นนิติบุคคล และเป็นบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานความผิดของบุคคลในฐานะกรรมการบริษัทต้องรับโทษอาญา จึงมิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดของกฎหมาย ซึ่งขัดกับหลักนิติธรรม ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าว เป็นข้อสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิด อีกทั้งไม่ปรากฏว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๗๘ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับการกระทำผิดของนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่า มีการกระทำหรือเจตนาประการใดเกี่ยวกับการกระทำผิดของนิติบุคคลดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้

๙. คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่

เนื่องจากศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ย้อนสำนวนคดีให้ศาลอุทธรณ์ ภาค ๕ วินิจฉัยอุทธรณ์ว่า จำเลยกระทำผิดตามฟ้อง หรือไม่ เนื่องจากเห็นว่า มีบทบัญญัติเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวางหลักว่า เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคล ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยนั้น เป็นบทบัญญัติที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พระราชบัญญัติสถานบริการฯ มาตรา ๒๘/๔ มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา โดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิด ในลักษณะเช่นเดียวกับที่เคยหลักการวินิจฉัยในเรื่องนี้ จึงวินิจฉัยว่า

พระราชบัญญัติสถานบริการฯ มาตรา ๒๘/๔ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่า มีการกระทำหรือเจตนาประการใดเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้

๑๐. คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๖ กรณีนายสฤณี ประดับศรี กับสมาชิกพรรคเพื่อไทย รวม ๑๐๘ คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มติของพรรคเพื่อไทย ที่อนุญาตให้นายสฤณีพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๕ วรรคสาม หรือไม่

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า หลังประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ไม่ปรากฏว่า นายสฤณีพรฯ เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคเพื่อไทย สถานภาพการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงสิ้นสุดลง ทั้งไม่อยู่ในบังคับมาตรา ๔๕ (๑๓) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕ และประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีการเลื่อนรายชื่อของนายสฤณีพรฯ ขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง จึงไม่เป็นการกระทำอันต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบกับพรรคเพื่อไทยได้มีมติให้นายสฤณีพรฯ ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร กรณีจึงไม่มีมูลอันเป็นการกระทำที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๕ วรรคสาม ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

๑๑. คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ หรือไม่

เนื่องจากศาลปกครองได้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องที่ได้ฟ้องการประปาส่วนภูมิภาค กรณีวางท่อน้ำ รุกล้ำแดนกรรมสิทธิ์ของตน โดยการประปาฯ อ้างว่า พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาคฯ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสาม มิได้ระบุการจ่ายค่าทดแทนไว้ชัดเจน กรณีท่อน้ำมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตร การบัญญัติเช่นนี้ ทำให้เกิดการตีความและยึดถือเป็นหลักกฎหมาย ถ้าท่อน้ำที่การประปาฯ นำมาเดินในที่ดินมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตร การประปาฯ มิต้องจ่ายค่าทดแทนแก่เจ้าของที่ดิน ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า กรณีเช่นนี้ไม่เป็นธรรมแก่เจ้าของที่ดิน เพราะการที่รัฐเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของบุคคล แม้จะใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ย่อมทำให้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเสื่อมไป เนื่องจากในการวางท่อประปา ไม่ว่าจะมิขนาดเท่าใด จะต้องมีการติดตั้งอุปกรณ์ ต้องมีการกำหนดบริเวณที่ดินซึ่งเจ้าของที่ดินไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากอาจทำให้เกิดอันตรายหรืออุปสรรคต่อระบบการผลิต การส่ง หรือการจำหน่ายน้ำประปา

ดังนั้น การวางท่อประปาในพื้นที่ของเอกชนไม่ว่าจะเป็นขนาดเท่าใด และมีบทบัญญัติที่ถือเป็นการยกเว้นการจ่ายค่าทดแทน จึงถือเป็นการรบกวนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาคฯ มาตรา ๓๐ เฉพาะส่วนที่บัญญัติให้การประปาฯ ไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนการใช้ที่ดิน และในการรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง หรือทำขึ้น ให้แก่เจ้าของที่ดิน ในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตร ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑

๑๒. คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๕๖ กรณีประธานรัฐสภาส่งความเห็นสมาชิกรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑) ว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ มาตรา ๒๗ ของสำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลปกครอง รวมถึงมาตรา ๒๘ ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีข้อความขัดหรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนหนึ่งได้เสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยคำร้องข้างต้น ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคแปด และวรรคเก้า ต้องการให้รัฐจัดสรรงบประมาณรายจ่ายอย่างเพียงพอเพื่อให้รัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระ มีประสิทธิภาพ ไม่ถูกครอบงำจากฝ่ายบริหาร ซึ่งควรต้องให้หน่วยงานดังกล่าวได้แสดงเหตุผล ความจำเป็นต่อคณะกรรมการธิการในการเสนอขอเพิ่มงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ทั้งสามหน่วยงานได้มีโอกาสชี้แจงเหตุผลของการขอเพิ่มงบประมาณต่อคณะอนุกรรมการซึ่งตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการวิสามัญฯ และคณะกรรมการวิสามัญฯ ก็ได้รับรายงานของคณะอนุกรรมการฯ อีกทั้งยังได้รับทราบเหตุผลความจำเป็นของแต่ละหน่วยงานประกอบการพิจารณาแล้ว กรณีจึงไม่ถึงขนาดเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยปราศจากหลักเกณฑ์และเหตุผล อันจะทำให้กระบวนการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ชัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘ ไม่ชัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคแปด

๑๓. คำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ กรณีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญและเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช .... (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๑๑ -๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ - ๑๑๖ วรรคสอง มาตรา ๑๑๗ -๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง และยกเลิกมาตรา ๑๑๓-๑๑๔) มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดประเด็นวินิจฉัย ๒ ประเด็นคือ

๑) กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญข้างต้น เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย ๓ เรื่อง คือ

- ร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่ใช้ในการพิจารณาการประชุมพิจารณาร่วมกันของรัฐสภาเป็นฉบับเดียวกับที่มีการยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หรือไม่

- การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

- วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

๒) การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้กร้อทั้งหมดในคดีนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๙๑ (๑) (๒) และ (๔) และมาตรา ๓ วรรคสอง และมีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้กร้อทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง

ส่วนที่ผู้ร้องขอให้ยุบพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองดังกล่าว นั้น เห็นว่า ยังไม่เข้าเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘ วรรคสาม และวรรคสี่ จึงให้ยกคำร้องในส่วนนี้

๑๔. คำวินิจฉัยที่ ๑๙-๒๐/๒๕๕๖ กรณีพระราชบัญญัติปฎิ พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง มาตรา ๔๐ (๕) และมาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลจังหวัดสระแก้วและศาลจังหวัดมินบุรีได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยในแต่ละคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พระราชบัญญัติปฎิฯ มาตรา ๗๒/๕ เป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดของจำเลย ซึ่งขัดกับหลักนิติธรรมที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์การกระทำผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด ทั้งยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ

โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่า บุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าวหา

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติปุ๋ยฯ มาตรา ๗๒/๕ เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการขอนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำการหรือมีเจตนาประการใดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง เป็นอันบังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

๑๕. คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๕๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙๒ วรรคสอง กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

เนื่องจากคุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ ได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิฯ กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่า ผู้ร้องกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง เป็นการไต่สวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้มูลที่ไม่เป็นธรรม และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย รวมทั้งยังเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา ๙๒ วรรคสอง เป็นการบัญญัติการดำเนินการทางวินัย แม้จะมีความแตกต่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง แต่บทบัญญัติตามวรรคสองมีเจตนารมณ์เพื่อให้การดำเนินทางวินัยเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม ข้าราชการตุลาการศาลปกครอง และข้าราชการอัยการ มีความเป็นอิสระตามลักษณะภารกิจที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่มีลักษณะขัดต่อหลักความเสมอภาค หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา ๙๒ วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ส่วนที่ ๓ รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบงบการเงินของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖ งบรายได้ และค่าใช้จ่าย สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน รวมถึงหมายเหตุสรุบบัญชีที่สำคัญและหมายเหตุเรื่องอื่น ๆ

ทั้งนี้ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า งบการเงินของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖ และผลการดำเนินงานสำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน มีความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่กระทรวงการคลังกำหนด